

VI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ “ПРОБЛЕМИ КООРДИНАЦІЇ ВОЄННО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ”: ОСНОВНІ ПІДСУМКИ

В рамках чергової XV Міжнародної спеціалізованої виставки “Зброя та безпека – 2018” Міністерством оборони (МО) України 10-11 жовтня 2018 року вже в шосте було проведено міжнародну науково-практичну конференцію, яка, як й у минулі роки, мала тематичну назву “Проблеми координації воєнно-технічної та оборонно-промислової політики в Україні. Перспективи розвитку озброєння та військової техніки”.

У конференції брали участь керівництво та фахівці органів виконавчої влади (МО України, Генерального штабу Збройних Сил (ГШ ЗС) України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ) України, Національної академії наук (НАН) України, Міністерства освіти та науки (МОН) України, Міністерства внутрішніх справ (МВС) України, установ та підприємств оборонно-промислового комплексу (ОПК) України, представники іноземних держав тощо (усього – представники й спеціалісти більше 60 державних, наукових та навчальних установ і організацій).

Відкриваючи пленарне засідання, начальник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил (ЦНДІ ОВТ ЗС) України д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки полковник **ЧЕПКОВ Ігор Борисович** оголосив привітання її учасникам від Заступника міністра оборони України генерал-лейтенанта **ПАВЛОВСЬКОГО Ігоря Валентиновича**. У своєму привітанні Павловський І.В. підкреслив, що з кожним роком дана конференція привертає до себе все більшу увагу як воєнно-політичного керівництва країни, так й широкого кола спеціалістів з воєнно-технічної та

оборонно-промислової політики України та інших країн світу. Вже вдруге МО України проводить її спільно з МОН України, навчальні та наукові установи якого також роблять значний внесок у розвиток технічного оснащення ЗС України. У зв'язку з цим науковий рівень та практична спрямованість конференції суттєво підвищуються.

Заступник міністра оборони України висловив свою вдячність учасникам конференції за присутність на цьому заході та небайдужість до проблем технічного оснащення ЗС України, які вирішуються на цей час в МО України. Він запропонував учасникам конференції у своїх виступах підбити основні підсумки року, що минув після останньої конференції, проаналізувати досягнення МО та МОН України у сфері укріплення обороноздатності України, бойової могутності ЗС та вирішенні питань воєнно-технічної, оборонно-промислової політики України. Як завжди, наголосив він, обов'язково мають бути висвітлені негативні моменти у цій сфері, проаналізовані причини стану, що склався, намічені шляхи щодо їх усунення та недопущення у майбутньому.

Результатом обговорення питань, що розглядатимуться на конференції, зазначив він, мають стати науково обґрунтовані пропозиції щодо подальшого вдосконалення в найближчій перспективі воєнно-технічної та оборонно-промислової політики України з метою оснащення ЗС та інших складових сектору безпеки і оборони України сучасними та перспективними зразками озброєння, військової й спеціальної техніки, з урахуванням економічних реалій та можливостей України.

З привітальним словом до учасників конференції звернувся **Заступник міністра освіти та науки України д.ф.-м.н. СТРИХА Максим Віталійович**.

Привітавши учасників конференції, він зазначив, що даний захід є безумовно корисним та слугує поєднанням теоретичних та практичних напрацювань у сфері оборони. Заклади вищої освіти та наукові установи, які є місцем творення інновацій, повинні тісно співпрацювати з підприємствами, що здатні впровадити розробки науковців. Ця Міжнародна конференція, зазначив він, стане чудовим майданчиком для обміну досвідом та налагодження контактів щодо подальшої співпраці між ними, адже сьогодні тут присутні академічна спільнота, представники бізнесу та міжнародні експерти. МОН України, в свою чергу, бачить одним з своїх пріоритетних завдань створення умов для такої співпраці.

Перед Україною стоїть нагальне завдання виходу на шлях швидкого та стійкого економічного зростання

при забезпеченні необхідного рівня обороноздатності країни. Сподіваюся, зазначив Стріха М.В., що професійний діалог та результати сьогоднішньої конференції дадуть новий імпульс створенню сприятливих умов для провадження інноваційної діяльності та комерціалізації новацій, а також створенню у сфері оборони високотехнологічних виробництв вітчизняними промисловими підприємствами за участю наукових установ і закладів вищої освіти.

Спільно ми повинні підвищити ефективність використання інтелектуального потенціалу країни та забезпечити розвиток інновацій в усіх сферах життя нашого суспільства.

У своєму виступі Стріха М.В. навів чисельні приклади успішної роботи підприємств, навчальних та наукових установ МОН України у сфері розробки, втілення на практиці новітніх розробок для потреб забезпечення безпеки та оборони України, зокрема, з тих, розробки яких вже було завершено, а також тих, розробки з яких ще тривають або тільки розпочинаються. При цьому він зазначив, що у минулому 2017 році було профінансовано 58 проектів у 21 вищому навчальному закладі та науковій установі на суму близько 34 млн. грн. з числа тих, що мають важливе значення для зміцнення обороноздатності та безпеки держави, які пройшли експертизу ЦНДІ ОВТ ЗС України та Медичного департаменту МО України тощо.

Серед них:

- *Концепція формування характеристик перспективних транспортних енергетичних установок* (на прикладі танкової енергетичної установки з дизелем та безступінчастою трансмісією, розроблена Національним технічним університетом «Харківський політехнічний інститут» спільно з МО України, ХКБМ

ім. О.О. Морозова, ДП «Завод ім. В.О. Малишева», ДП «Київський бронетанковий завод», ДП «Львівський бронетанковий завод»;

- *Методика розрахунку та вимірювань у ближній зоні характеристик радіолокаційної помітності для наземних об'єктів та ефективності її зниження при маскуваннях*. Розробник – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Потенційні замовники – Державне підприємство «Харківське конструкторське бюро з машинобудування ім. О.О. Морозова» та Державне підприємство «Конструкторське Бюро «Південне» (м. Дніпро);

- *Розширення паливної бази та поліпшення екологічних показників стаціонарних і самохідних систем з дизелями шляхом застосування газодизельного циклу*. Роботу виконано «Київським політехнічним інститутом ім. Ігоря Сікорського» у співпраці з Національним транспортним університетом, «Державтотрансом НДПроект», ТОВ «Автогазглобал», ТОВ «Логістична компанія Оболонь» (м. Київ) тощо;

- *Розроблення конструкцій і технологій виготовлення та складання комбінованих систем оперативного бронювання стаціонарних і пересувних об'єктів військового призначення із змінним рівнем захисту*. Виконавець – Донбаська державна машинобудівна академія. Розробки виконувалися спільно з Інститутом проблем міцності ім. Г.С.Писаренка НАН України. Виготовлення дослідних зразків проводилися за участю ПАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування»;

- інші роботи та проекти.

Наприкінці виступу заступник міністра освіти та науки України наголосив на тому, що в Україні необхідно створити якісне законодавче поле для регулювання інноваційної діяльності. Діючи у цьому напрямку, МОН розробило Стратегію інноваційного розвитку України, де закладено нові підходи до розвитку інновацій, трансферу технологій, підтримки стартапів та налагодження комунікацій між усіма учасниками інноваційного процесу, а також унормування тих прогалів, що мають місце. Це, на його думку, сприятиме подальшому розгортанню плідної співпраці підприємств і установ МО і МОН України у сфері підвищення обороноздатності країни та вдосконалення технічного оснащення ЗС України. Він також висловив впевненість, що співпраця науковців МО та МОН України, а також їх спільна взаємодія з організаціями, підприємствами та установами України, що працюють у сфері виконання державного оборонного замовлення (ДОЗ), буде з часом поглиблюватися та сприятиме створенню нових технологій у сфері безпеки та оборони, зміцненню економіки та обороноздатності України.

Далі, на пленарному засіданні конференції, яке відбулося у перший день її роботи, були обговорені проблемні питання планування та реалізації воєннотехнічної (ВТП) та оборонно-промислової політики (ОПП) України, які стоять перед Україною, її ОПК та ЗС, місце та роль у цьому процесі наукового й виробничого потенціалів МО та МОН України.

Генеральну спрямованість роботі конференції визначила концептуальна доповідь за темою «Інновації в оборонній промисловості – базова вимога сучасності», з якою виступив Віце-президент НАН України, д.т.н., професор, академік НАН України **ГОРБУЛІН Володимир Павлович**. Дана доповідь стала логічними продовженням та подальшим розвитком доповіді, з якою виступав Стріха М.В.

Горбулін В.П. зазначив, що нині в Україні, при створенні нових ОВТ та розвитку оборонної промисловості, мало використовується або зовсім не використовується навіть наявний потенціал науки. І це – при наявності неперушної істини, що впровадження інновацій під час розроблення та виробництва нових ОВТ можливо лише за умов ефективної взаємодії науки, замовників ОВТ, а також їх розробників й виробників.

НАН України, якій у листопаді цього року виконується 100 років з дня заснування, і яка ніколи не стояла

осторонь вирішення науково-технічних проблем розвитку ОВТ, наскільки це можливо, намагається виправити ситуацію, що склалася у цій важливій сфері.

Так, НАН України, за власної ініціативою без цільового фінансування, започаткувала, сформулила та розпочала у 2015 році виконання цільової науково-технічної програми «Дослідження і розробки з проблем підвищення обороноздатності і безпеки держави» за рахунок скорочення інших конкурсних програм Академії та зменшення фонду зарплати інститутів.

У 2015 році на це було спрямовано 25,0 млн. грн., у 2016 р. – 30 млн. грн., в 2017 р. – 39 млн. грн., а у 2018 р. – 50 млн. грн. (всього – 144 млн. грн.). Протягом 2015-2017 років установами НАН України вже завершено 44 проекти Програми. У 2018 році продовжується виконання других етапів ще 20 проектів і вже розпочато виконання нових 22 проектів.

Серед цих 86 проектів Програми:

49 – призначені для підприємств ДК «Укроборонпром»;

10 – для Державного космічного агентства;

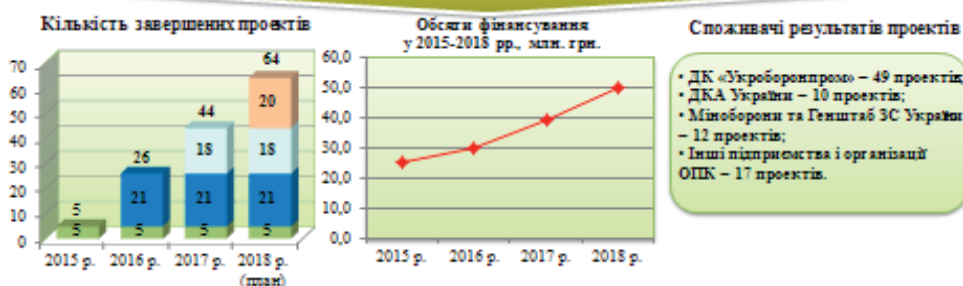
12 – для МО та ГШ ЗС України;

17 проектів призначені для впровадження на інших підприємствах і організаціях ОПК, зокрема, підприємствах Громадської спілки «Ліга оборонних технологій».

Однак, реалізація та практичне впровадження результатів проведених досліджень поки що є незадовільним. З метою подолання стану, що склався, 30 листопада 2016 року на засіданні Міжвідомчої комісії РНБО з питань ОПК було розглянуто питання «Про стан та перспективи використання фундаментальних і пошукових досліджень та наукових розробок НАН України в інтересах розвитку ОВТ». Одним із пунктів рішення цієї комісії було доручено МО України разом з НАН України, Державним концерном «Укроборонпром» та Державним космічним агентством до 28 лютого 2017

Цільова науково-технічна програма НАН України «Дослідження і розробки з проблем підвищення обороноздатності і безпеки держави» на 2015-2019 роки

МЕТА ПРОГРАМИ – забезпечення максимальної реалізації наукового потенціалу НАН України та виробничого потенціалу підприємств ОПК для прискорення процесу створення та виробництва високотехнологічного озброєння та військової техніки, засобів захисту особового складу, інформаційного забезпечення Збройних Сил України тощо.

КОНКУРСНИЙ ВІДБІР ПРОЕКТІВ здійснює Координаційна рада Програми, до складу якої входять представники НАН України, Міністерства оборони, МВД, СБУ, РНБО та «Укроборонпрому».

року прийняти спільне рішення щодо використання результатів завершених наукових досліджень, які були проведені науковими установами Академії за її згадану вище цільовою науково-технічною програмою.

У травні 2017 року Академія провела детальний аналіз стану впровадження результатів завершених робіт Програми «Дослідження і розробки з проблем підвищення обороноздатності і безпеки держави».

Аналіз підтвердив невтішні висновки, а саме:

підприємства ОПК не мають достатніх обігових коштів щодо укладання відповідних угод для впровадження інноваційних розробок Академії;

у ДОЗ відсутні замовлення на нові науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) з розробки сучасних видів ОВТ на основі новітніх розробок Академії.

В Україні система створення та організації виробництва інноваційної конкурентоздатної продукції на підприємствах оборонної промисловості є недосконалою. У цьому аспекті необхідно, перш за все, зосередитись на розробленні та впровадженні в практику економічних механізмів стимулювання інноваційної діяльності в оборонній промисловості.

Для запровадження інноваційних процесів важливо також забезпечити реструктуризацію, корпоратизацію та реорганізацію підприємств української оборонної промисловості. Нині ж практично відповідна робота не розпочалася, незважаючи на наявність програм, планів та декларацій з цих питань. Зокрема, це стосується створення державних акціонерних холдингових компаній та тематичних акціонерних товариств для управління конкретними проектами і програмами.

Виконання повноважень з питань координації діяльності у сфері реалізації ДОЗ покладена на МЕРТ України. Це важливо, оскільки згадані вище НДДКР переважно виконуються в рамках ДОЗ. Однак, поза увагою цього Міністерства залишається стимулювання інноваційного розвитку державних та приватних підприємств оборонної промисловості. На думку Академії, вважається за доцільне повернутися до досвіду роботи окремого спеціального органу управління інноваційною діяльністю у оборонній промисловості, а саме колишньої Комісії ОПК.

Академік Горбулін В.П. також підкреслив, що неврегульованим залишається важливе питання державно-приватного партнерства в системі розробок та виробництва ОВТ. Під час його розгортання необхідно враховувати різні підходи до цього держави і приватних структур. Так, держава розглядає розвиток оборонної промисловості з метою технічного оснащення сил безпеки і оборони. Приватний же бізнес розглядає цей розвиток з метою отримання прибутку при вкладанні власних ресурсів у дану галузь. Тому між державою та приватними інвесторами повинен бути встановлений баланс інтересів в діяльності в оборонній промисловості.

На завершення свого виступу, Горбулін В.П. сформулював **ряд висновків та запропонував низку пропозицій, спрямованих на поліпшення справ у сфері втілення інноваційних розробок в оборонній**

промисловості України та їх використання під час вирішення питань ВТП України у сфері розвитку технічного оснащення ЗС України. Стисло вони полягають у такому:

1. Без побудови в державі інноваційної системи у цій сфері неможливо налагодити виробництво нових ОВТ.

2. Необхідно відновити послідовність виконання робіт з розробки та створення сучасних ОВТ: пошукові дослідження → ОКР → виробництво.

3. Необхідно прискорити реалізацію завдань, які визначені у чинних документах стратегічного планування з питань забезпечення національної безпеки і оборони.

4. Необхідно завершити роботу над проектом Стратегії розвитку ВТС.

5. Потребує вдосконалення нормативно-правова база з виконання ДОЗ.

6. На підприємствах оборонної промисловості необхідно посилити роль, відповідальність і взаємодію із замовниками та виконавцями досліджень.

7. Прискорити корпоратизацію та реорганізацію оборонної промисловості відповідно до ринкових вимог.

8. В оборонній промисловості питання забезпечення відповідними кадрами є надважливим.

Значну увагу присутніх привернула ґрунтовна доповідь **«Першочергові завдання у військово-технічній сфері, що випливають із Закону України «Про національну безпеку України»**, з якою виступив Начальник ЦНДІ ОВТ ЗС України, д.т.н., професор полковник **ЧЕПКОВ Ігор Борисович**.

Чепков І.Б. відмітив, що протягом останніх трьох років в нормативно-правовому полі безпекової проблематики існувало певне протиріччя між кількома основними стратегічними документами з питань національної безпеки, що були затверджені Президентом України у 2015-2016 роках, та цілим рядом інших чинних законів України. Саме це й породжувало доволі суттєву правову невизначеність значної кількості актуальних аспектів державної політики із забезпечення національної безпеки.

З метою подолання зазначених суперечностей у червні-липні 2018 року був прийнятий Закон України «Про національну безпеку України», у відпрацьованні окремих статей і положень якого активну участь приймали окремі спеціалісти ЦНДІ ОВТ ЗС України.

Охарактеризувавши даний Закон, його відзнаки від документів оборонного планування, які діяли до часу його прийняття, доповідач відзначив, що основні його положення та вимоги формують оновлену парадигму подальшого розвитку ОВТ, новизна якої визначається суттєвими змінами, що внесені в загальну структуру, основні принципи функціонування усього сектору безпеки і оборони, до системи управління ЗС України та алгоритмів оборонного планування.

Виходячи з положень цього Закону, задля виконання його вимог вважається за необхідне:

- забезпечити розроблення у складі майбутньої Стратегії воєнної безпеки України окремого розділу, присвяченого визначенню стратегічних цілей у напрямку розвитку ОВТ ЗС України, який у подальшому міг би

виконувати роль стратегії розвитку ОВТ ЗС України на довгостроковий термін;

- вирішити питання подальшої долі діючої Державної цільової оборонної програми розвитку ОВТ на період до 2020 року;

- розробити та затвердити нормативним актом порядок програмно-цільового планування розвитку ОВТ у кожному воєнізованому складовому елементі сектору безпеки і оборони;

- з метою досягнення необхідного рівня об'єктивності та достовірності програмно-цільового планування розвитку ОВТ, виходячи з вимог Закону, прискорити затвердження Стратегії воєнної безпеки України та нової Державної програми розвитку ЗС України (або внесення відповідних змін у таку ж чинну програму) для синхронізації змісту основних документів середньострокового оборонного планування МО України (Державної програми розвитку ЗС України на період до 2020 року та Державної цільової оборонної програми розвитку ОВТ на період до 2020 року або з нових розроблених аналогічних програм);

- забезпечити своєчасне розроблення та прийняття нормативно-правових актів, галузевих нормативних документів складових елементів сектору безпеки і оборони, що передбачені Законом України «Про національну безпеку України» та які стосуються впровадження оновленої системи управління ЗС України, іншими військовими формуваннями; заповнити прогалини в нормативно-правовій базі оборонного планування, які утворилися в результаті втрати чинності Законом України «Про організацію оборонного планування», шляхом розроблення та впровадження відповідних підзаконних актів та галузевих нормативних документів тощо.

Виходячи з цього, підсумував начальник ЦНДІ ОВТ ЗС України, Закон України «Про національну безпеку України», даючи старт важливому етапу реформування системи національної безпеки України, ставить перед військово-технічною сферою нові складні завдання, які

мають принципово значення для інтенсифікації процесу подальшого оснащення ЗС України сучасними ОВТ та вимагатимуть самого відповідального ставлення до їх успішного вирішення.

Дані ґрунтовних доповідей провідних фахівців у сфері воєнно-технічної політики України були органічно доповнені **промовами присутніх на конференції фахівців**, зокрема:

начальника управління міжнародного військового співробітництва Департаменту стратегічного розвитку сектору оборони та безпеки МЕРТ України **ТКАЧУКА Володимира Васильовича** (доповідь: “Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності для державних інституцій сектору безпеки і оборони”), начальника управління з реалізації політики імпортозаміщення, стандартизації та якості Державного концерну “Укроборонпром” **ГОРІНА Миколи Івановича** (доповідь: “Нормативно-правове забезпечення життєвого циклу ОВТ в сучасних умовах”), головного наукового співробітника Національного інституту стратегічних досліджень д.е.н., доцента **БЕГМІ Віталія Миколайовича** (доповідь: “Щодо стратегії ВТС з іноземними державами”), директора Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння **БАДРАКА Валентина Володимировича** (доповідь: “Альтернативні шляхи удосконалення системи переозброєння ЗС України та інших військових формувань держави”), директора Програми по БпАК ДП «АНТОНОВ» **ВОРОБЬЙОВА Миколи Митрофановича** (доповідь: “Розробка безпілотних авіаційних комплексів на ДП «АНТОНОВ»»), виконавчого директора Громадської спілки «Ліга оборонних підприємств України» **БРЮШКОВСЬКОГО Олега Вікторовича** (доповідь: “Приватні підприємства – невід’ємна складова частина вітчизняного ОПК”), проректора з наукової роботи Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» д.т.н., професора, академіка НАН України **ІЛЬЧЕНКО Михайла Юхимовича** (доповідь: “Досвід

наукового супроводження ОПК України”), заступника начальника Спеціального миротворчого центру Національної академії внутрішніх справ кандидат юридичних наук **КОНДРАТЬЄВА Павла Ярославовича** (доповідь: “Миротворча діяльність України, як складова державної воєнної політики”) тощо.

Своїми виступами та пропозиціями вони доповнили основних доповідачів, розповіли про досягнення своїх організацій та установ у науковій роботі щодо вдосконалення окремих напрямів ВТП та можливих шляхів забезпечення ЗС України новітніми, модернізованими та закордонними зразками ОВТ, щодо конкретних робіт по їх створенню, про труднощі, що стоять на заваді реалізації намічених планів і програм, про перспективи та можливості їх подолання, а також про плани подальших розробок та досліджень у цьому напрямі.

Другий день конференції традиційно проходив по чотирьох секціях, склад яких відбивав функціональну приналежність ОВТ до організаційних структур ЗС України (видів ЗС та родів військ) та напрямів роботи науково-дослідних управлінь (НДУ) ЦНДІ ОВТ ЗС України:

перша – перспективи розвитку ОВТ Сухопутних військ (СВ);

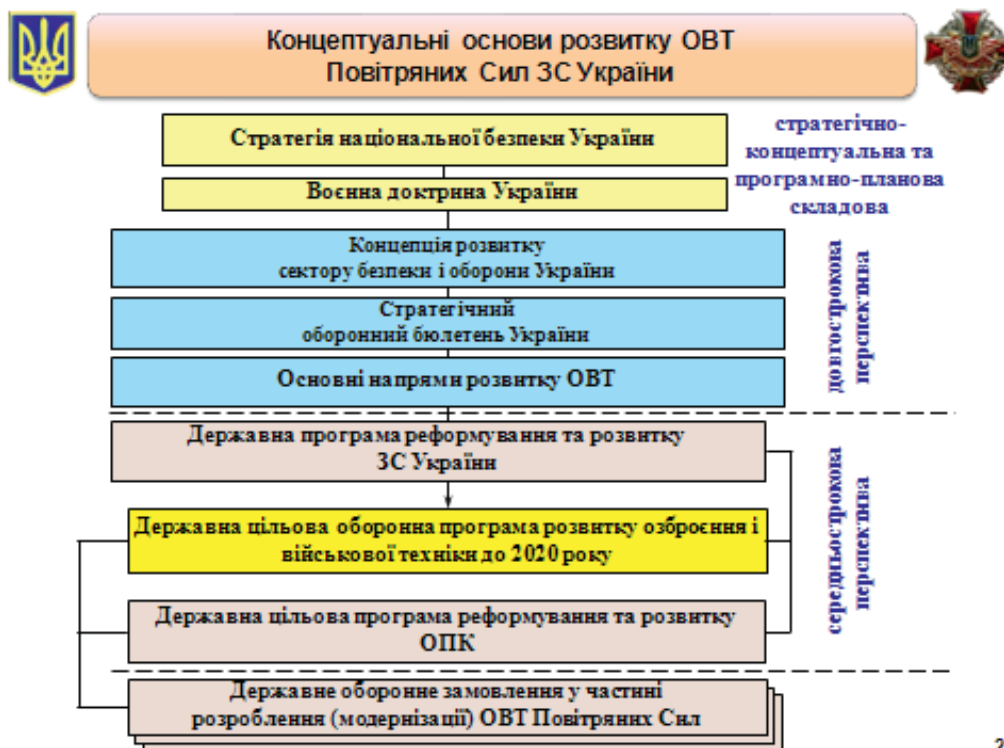
друга – перспективи розвитку ОВТ Повітряних Сил (ПС);

третья – перспективи розвитку ОВТ спеціальних військ (СпВ);

четверта – перспективи розвитку ОВТ Військово-Морських Сил (ВМС).

У роботі першої секції VI науково-практичної конференції взяли участь представники структурних

2

підрозділів МО та ГШ ЗС України, ОПК України, провідних НДУ та ВНЗ України.

На засіданні були обговорені питання щодо стану та перспектив розвитку системи озброєння СВ, у тому числі – бронетанкових ОВТ, ОВТ ракетних військ і артилерії, військової автомобільної техніки, засобів ближнього бою та бойового екіпірування, ОВТ Сил спеціальних операцій тощо.

Зі вступною доповіддю за темою **“Проблемні питання розвитку ОВТ СВ ЗС України на сучасному етапі”**, яка визначила наступну спрямованість доповідей інших учасників конференції, виступив ТВО начальника НДУ розвитку ОВТ СВ, к.т.н., полковник **ЛАРІН Олександр Юрійович**.

На початку доповіді Ларін О.Ю. навів приклади бойових та технічних пошкоджень зразків ОВТ під час їх застосування у подіях, що з 2014 року тривають на сході України. Саме характер цих ушкоджень диктує напрями подальшого вдосконалення зразків ОВТ різних типів й видів під час роботи з розроблення новітніх та модернізації наявних у ЗС України зразків ОВТ.

Виходячи з цього, він визначив основні проблемні питання сучасного стану ОВТ, напрямки їх подальшого розвитку (бронетанкового, ракетних військ і артилерії, автомобільної техніки, засобів ближнього бою та бойового екіпірування, ОВТ Сил спеціальних операцій, боєприпасів тощо). Особливу увагу він приділив питанню створення на базі найбільш масових зразків ОВТ – гусеничної, колісної, автомобільної тощо – “сімейств” машин різного функціонального призначення, призначених як для ведення бойових дій, так і для їх всебічного забезпечення.

У подальших виступах учасники конференції на засіданні секції докладно розглянули питання щодо

вдосконалення різноманітних зразків ОВТ СВ ЗС України, систем й методів їх захисту від різних засобів ураження, напрямки розвитку вітчизняних засобів ураження (боєприпасів), а також низку питань щодо обґрунтування необхідності, розроблення та бойового застосування мобільних наземних роботизованих комплексів спеціального призначення. Саме останній напрямок, на їх думку, є одним з перспективних у війнах сучасності та майбутнього. Однак, для його реалізації на практиці необхідні науковий та промисловий потенціал, з теперішнім станом яких в Україні зараз спостерігаються деякі ускладнення (вітчизняний ОПК, на думку багатьох спеціалістів у військовій справі, у сучасних умовах неспроможний до випуску більшості номенклатури потрібних для ЗС України зразків ОВТ).

У роботі другої секції взяли участь представники чисельних організацій та установ, які переймаються питаннями розвитку, розробки та виробництва ОВТ ПС, зокрема: командування ПС України, установ та підприємств промисловості, науково-дослідних та навчальних установ й закладів України тощо.

Засідання секції розпочав начальник НДУ розвитку ОВТ ПС ЦНДІ ОВТ ЗС України к.т.н., с.н.с. полковник **Головін Олексій Олександрович**. Він же виступив з вступною промовою **“Проблемні питання та шляхи покращення стану технічного оснащення підрозділів ЗС України авіаційною технікою та озброєнням, а також засобами ППО”**.

Під час виступу Головін О.О. проаналізував проблемні питання підтримання справного стану та боєдатності засобів ППО, авіаційної техніки та озброєння, зенітних систем та комплексів, радіотехнічних та радіолокаційних засобів, безпілотних авіаційних комплексів тощо ЗС України та окреслив можливі концептуальні

напрямки їх розвитку в економічних умовах, що склалися на даний час в Україні.

Зокрема, він зазначив, що сучасний стан оснащення ОВТ ПС, військ ППО та Армійської авіації СВ потребує значного покращення. Рішення цього завдання можливе тільки за умов скоординованих дій її суб'єктів (організацій і посадових осіб, призначених для управління воєнно-технічною політикою і об'єктів (наукових організацій та організацій ОПК) у напрямку обґрунтування, розробки, планування, внесення змін та контролю основних заходів в зазначеній галузі з відповідним фінансовим забезпеченням.

Виходячи із стану ОВТ ПС ЗС України та економічних можливостей держави, Головін О.О. запропонував концептуальні основи розвитку ОВТ ПС ЗС України у цілому та концептуальні напрями та питання розвитку кожного роду військ, що входять до складу ПС.

Присутні на засіданні секції спеціалісти доповнили та розвинули основні тези, що пролунали у вступній доповіді. За результатами її плідного обговорення були визначені можливі, на їх думку, **першочергові заходи щодо покращення стану ОВТ ПС ЗС України**. Серед них:

- налагодження розробки та виробництва на підприємствах України гостродефіцитних складових частин і комплектуючих необхідної номенклатури, і в першу чергу, гостродефіцитних приладів надвисокої частоти;
- зосередження основних зусиль НДУ та підприємств України, в першу чергу, на розробці базових (критичних) технологій, які дозволять створити науково-технічний заділ для розробки перспективних та існуючих зенітних ракетних комплексів;
- прийняття рішень про відкриття ДКР з розробки зразків ОВТ, які є складними та фінансово затратними науково-технічними проектами, здійснювати тільки за результатами виконання аванпроекту та отримання

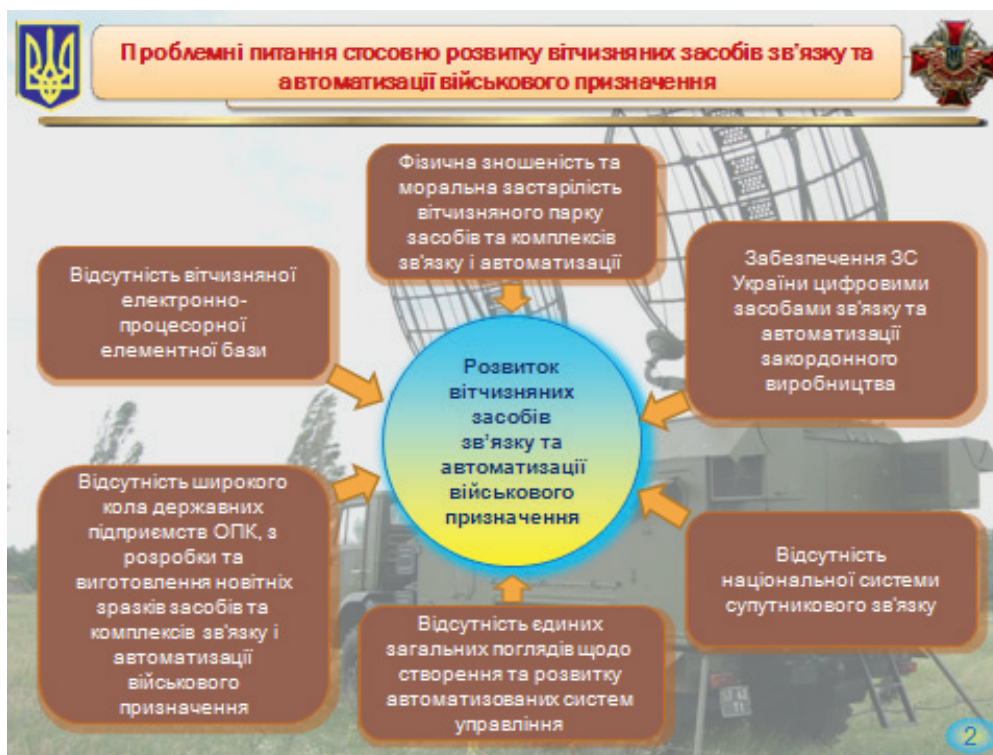
обґрунтованих висновків щодо технічної та фінансової спроможності розробити та налагодити серійне виробництво таких зразків в Україні;

- здійснення досліджень щодо визначення перспективних вимог до літаків винищувальної авіації, їх ролі та місця в перспективній системі ППО України;
- створення єдиної системи автоматизованого збору, обробки та передачі радіолокаційної інформації та нових зон обміну радіолокаційною інформацією із сусідніми державами;
- прискорення початку серійного виробництва національної засекречувальної апаратури впізнавання та національних ключових документів до неї;
- розроблення та прийняття Концепції розвитку системи радіолокаційного впізнавання повітряних, наземних та надводних об'єктів з урахуванням співробітництва та інтеграції в НАТО тощо.

У роботі третьої секції брали участь спеціалісти, які займаються питаннями розвитку ОВТ СпВ – засобів зв'язку, АСУ, технічного захисту інформації, РЕБ, топогеодезичного та навігаційного забезпечення, інженерційних озброєння, техніки РХБ захисту, ОВТ на нетрадиційних принципах дії, структурних підрозділів МО та ГШ ЗС України, НДУ та ВНЗ, генеральні конструктори комплексів, систем озброєння, керівники підприємств ОПК тощо.

Засіданням секції керував головний науковий співробітник ЦНДІ ОВТ ЗС України, доктор технічних наук, професор *ЛУХАНІН Михайло Іванович*.

На початку засідання виступив начальник НДУ розвитку ОВТ СпВ ЦНДІ ОВТ ЗС України к.т.н., с.н.с. полковник Твердохлібов Володимир Віталійович. У доповіді **“Основні тенденції розвитку ОВТ СпВ. Можливості підприємств України щодо їх реалізації”** він зупинився на тому, що аналіз бойових дій підрозділів ЗС

України, задіяних у конфлікті на сході України, виявив цілу низку проблемних питань забезпечення їх сучасними зразками ОВТ спеціальних військ, а саме: відсутність національної системи супутникового зв'язку та навігації, геопросторових баз даних розвідувальної інформації, сучасних автоматизованих систем управління військами та зброєю, засобів радіоелектронного придушення радіоелектронних засобів протиповітряної оборони, зброї на нетрадиційних принципах дії, а також моральна та фізична застарілість засобів інженерного озброєння та радіаційного, хімічного і бактеріологічного захисту.

Виходячи з цього, доповідач проаналізував основні тенденції можливого розвитку ОВТ СпВ в Україні та здатність підприємств ОПК України щодо їх практичної реалізації. При цьому було зазначено, що особливого значення в системі ОВТ ЗС України, у тому числі, набудуватимуть зразки, комплекси і системи, у виробництві яких використовуватимуться новітні (високі, критичні) технології. Серед них, насамперед, нано- та інформаційні технології, технології, що пов'язані із створенням конструкційних матеріалів, генерування потужних імпульсів різномірного випромінювання та інші.

Вирішення цього важливого та складного завдання потребує урахування багатьох факторів, а саме:

реальних та потенційних викликів та загроз Україні у воєнній сфері;

тенденції розвитку збройної боротьби та ОВТ в світі; досвіду бойових дій ЗС України, отриманого в ході АТО;

можливостей вітчизняного ОПК щодо задоволення потреб ЗС;

перспективних напрямів ВТС України з визначеними країнами-партнерами;

прогнозних можливостей держави щодо забезпечення розробок та закупівлі ОВТ гарантованими фінансовими ресурсами.

Його думку розподілили присутні на конференції. У своїх промовах вони розглянули більш конкретні

питання фактичного стану та можливостей держави щодо забезпечення СпВ новітніми та модернізованими зразками ОВТ, труднощі і проблеми на цьому шляху, напрями щодо їх подолання.

На підставі проведеного аналізу та здійснених раніше наукових досліджень, ними були запропоновані конкретні шляхи зосередження основних зусиль у напрямку розвитку ОВТ СпВ, у тому числі окремо:

засобів зв'язку, автоматизації управління та технічного захисту інформації;

засобів РЕБ;

засобів топогеодезичного та навігаційного забезпечення;

засобів інженерного озброєння;

техніки РХБ захисту;

техніки гідрометеорологічного озброєння;

ОВТ на нетрадиційних принципах дії тощо.

Якщо узагальнити, то стисло їх можна визначити так:
- проведення модернізації існуючих зразків ОВТ, розробка та закупівля новітніх зразків, які відповідають сучасним досягненням провідних країн світу;

- централізована своєчасна заміна застарілих зразків ОВТ, їх утилізація та вивільнення зі складу ЗС України;

- укомплектування військових частин озброєнням та спеціальною технікою, які мають найбільший міжремонтний ресурс, технічно справними та укомплектованими зразками;

- поновлення стратегічних запасів ОВТ на арсеналах, базах та складах з застосуванням контейнерів та пакування;

- підвищення рівня готовності частин СпВ постійної готовності до участі у зоні АТО та забезпечення бойової готовності (технічної справності) їх зразків ОВТ тощо.

У роботі четвертої секції взяли участь представники структурних підрозділів МО та ГШ ЗС України, ОПК України, провідних НДУ та ВНЗ України тощо.

На відкритті секції виступив із вступною промовою начальник НДУ розвитку ОВТ ВМС ЦНДІ ОВТ ЗС

України к.т.н. капітан 1 рангу **КОСЯКОВСЬКИЙ Андрій Валерійович**.

У доповіді за темою “**Діяльність ЦНДІ ОВТ ЗС України в інтересах ВМС ЗС України за період 2013 – 2018 років**” він розповів про місце НДУ у наукових розробках ЦНДІ ОВТ ЗС України та про основні завдання, науково-дослідні роботи, які виконуються його науковими співробітниками у тісній співпраці з науковими установами та підприємствами промисловості України, які здійснюють дослідження у сфері розвитку ОВТ ВМС.

Характеризуючи кількісно-якісний характер робіт, виконаних співробітниками управління впродовж зазначених років, він зауважив, що замовником усіх робіт був відповідний департамент МО України, який переїмається питаннями замовлень та закупівлі ОВТ для ЗС України. У той же час, з боку командування ВМС ЗС України, протягом зазначеного терміну, для виконання в Інституті не було замовлено жодної НДР (НР), незважаючи на щорічні звернення й пропозиції керівництва Інституту до Командування ВМС ЗС України із зазначеного питання.

Такий стан справ треба виправляти, керівництво ЦНДІ ОВТ ЗС України сподівається на порозуміння та підтримку у цьому питанні з боку Командування ВМС ЗС України.

У розвитку вступної доповіді, **присутніми на засіданні були обговорені питання** щодо стану та перспектив розвитку системи озброєння ВМС ЗС України, у тому числі – основного корабельного складу, ОВТ бойових кораблів та катерів, засобів висвітлення підводної та надводної обстановки, спеціальної техніки для здійснення підводної діяльності тощо.

У виступах ними було відзначено, що на сьогодні технічний стан ОВТ ВМС ЗС України є критичним. Це обумовлено, насамперед, такими факторами:

втратою основного складу бойових кораблів, значної кількості озброєння та боєприпасів до них у зв’язку з анексією РФ АР Крим;

закінченням термінів служби зразків ОВТ та комплектуючих виробів, що потребує впровадження заходів з їх відновлення шляхом закупівлі послуг з продовження призначених показників та виконання капітально-відновлювальних ремонтів;

відсутністю нормативних запасів технічного майна для супроводження експлуатації зразків ОВТ, які на цей час мають залишки ресурсних показників та не потребують відновлення тощо.

На підставі проведеного аналізу стану, що склався з ОВТ ВМС, аналізу наукового та промислового потенціалів і економічних можливостей України, були окреслені основні **перспективні напрями розвитку та оснащення ВМС зразками ОВТ**.

Серед них:

створення перспективного корвету, ракетних та малих броньованих артилерійських та десантно-штурмових катерів для ВМС ЗС України;

створення протикорабельного ракетного комплексу корабельного базування;

створення зенітного ракетного комплексу корабельного базування;

розвиток корабельних радіотехнічних і оптико-електронних засобів та засобів керування зброєю;

стосовно розвитку засобів зв’язку ВМС ЗС України – створення інтегрованої системи зв’язку та навчально-тренувальних засобів для потреб ВМС ЗС України;

стосовно розвитку гідроакустичних засобів – створення комплексів висвітлення підводної обстановки в місцях базування кораблів;

стосовно артилерійських боєприпасів та міно-торпедного озброєння, які знаходяться на озброєнні ВМС ЗС України – дослідження можливості модернізації міно-торпедного озброєння;

стосовно АСУ ВМС – створення та впровадження інтегрованої цифрової системи зв’язку ВМС ЗС України у складі інтегрованої цифрової системи зв’язку ЗС України;

прогнозування основних вимог до ОВТ ВМС та пошук шляхів їх реалізації;

модернізація фрегата «Гетьман Сагайдачний» тощо.

Загалом, учасники конференції відзначили, що за рік, який минув з попередньої конференції, в Україні є певні зрушення у позитивний бік щодо вирішення окремих питань технічного оснащення ЗС та військових формувань інших силових структур України. У той же час, проблемних питань у цій сфері ще забагато.

Тому, не менш важливим чим пишання здобутками, є питання викриття недоліків й негарездів, які стоять на заваді реалізації намічених планів з технічного оснащення ЗС України новітніми та модернізованими зразками ОВТ, та визначення ефективних шляхів щодо їх недопущення або усунення.

Слід зазначити, що питання повної і безумовної реалізації всіх завдань у військово-технічній сфері у великому ступеню залежать від низки зовнішніх і внутрішніх чинників. У тому числі:

– недостатнє фінансування з боку держави потреб сил оборони України, особливо у частині забезпечення їх необхідними зразками ОВТ;

– неможливість ОПК та наукового потенціалу України забезпечити у повному обсязі задоволення потреб ЗС та інших складових сил оборони України у сучасних зразках ОВТ, ускладнений та тривалий процес закупівлі у країнах ЄС та США сировини, матеріалів, комплектуювальних виробів для виробництва ОВТ;

– дублювання та застарілість нормативно-правової бази у сфері оборони та неефективні концептуальні підходи у сфері оборонного планування;

– внесення необхідних змін до нормативно-правових актів у сфері оборони є складним та повільним процесом, що потребує тривалого часу для реалізації;

– низька культура управління та значний час підготовки необхідних фахівців;

– оборонна реформа здійснюється в умовах незавершеного збройного конфлікту в східних регіонах держави, складної соціально-економічної ситуації, обумовленої втратою частини промислового потенціалу України. Реформу необхідно впроваджувати таким чином, щоб

мінімізувати можливий негативний вплив на бойову готовність та спроможності сил оборони;

– складний процес викоренення корупції в системі державних закупівель в інтересах оборони тощо.

МО України, ГШ ЗС України, керівництво та науковці ЦНДІ ОВТ ЗС України всі ці недоліки знають, й у міру своїх можливостей намагаються їх уникати або своєчасно виявляти та усувати. Однак самі ми не можемо вирішити всі складні питання, що є або виникають. Тому керівництво ЗС України чекає від вчених,

науковців та промисловців максимальної віддачі, нових ідей, нових конструктивних та технологічних рішень, покращених характеристик озброєння, військової й спеціальної техніки, які дозволять особовому складу, що їх використовує, виконувати всі поставлені перед ними бойові завдання з найвищою ефективністю.

В. К. Борохвостов, кандидат технічних наук, доцент
(Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України, м. Київ)